

KARDINAL CHRISTOPH SCHÖNBORN

Vprašanje o ločenih in ponovno poročenih

Hvaležen sem, da smem z vami deliti to vprašanje, čeprav sem v isti zadregi kakor vi. V Avstriji je zelo znano, zato vam smem čisto preprosto povedati: prihajam iz ločenega zakona. Moja starša sta se ločila, ko sem bil star trinajst let. Spoznala sta se med vojno in sta se poznala natanko tri dni. Moj oče je bil na fronti in čutil povsem razumljivo željo, da bi imel koga v hiši, ko je bil v Stalingu gradu. Po vojni pa se je zelo hitro izkazalo, da to ognjišče ni bilo zgrajeno na trdnih temeljih. Kljub temu sta zdržala do leta 1958. Zato morem govoriti o tej stvarnosti, ki jo poznam na svoji koži. Ta stvarnost me je obkrožala z vseh strani. Večina od vas pozna to stvarnost, vsaj v naših evropskih deželah ali v Severni Ameriki. Latinska Amerika pozna zelo podoben položaj, saj ima toliko mož po tri ali štiri družine, s katerimi živi v zelo neurejenih razmerah. Povsod imamo torej opravka s težavami, kar se tiče te osnovne stvarnosti človekovega življenja že od prve strani Svetega pisma, ki govori o združitvi moža in žene, da bi oblikovala družino in posredovala življenje.

Najprej vas vabim k pogledu usmiljenja. Vsi poznate te tako zapletene življenjepise, te *patchwork families*, te znova sestavljene, skrpane družine. Na primer:

Imel sem dolg pogovor z gospodom, ki je v svojem četrtem zakonu in ima otroke iz prvih treh zakonov. Četrty zakon je končno uspeli zakon; skupaj sta že sedemnajst let, po nekaj letih sta spet odkrila vero. Mož je srečen, da je odkril vero v svojem življenju, toda za seboj ima polomijo prvih treh zakonov. Kaj naj storimo s

to osebo, ki končno najde Jezusa, najde vero in je polno vključena v župnijo? Sprašuje nas: »Zdaj sem postal veren. Ali se smem v polnosti udeleževati življenja Cerkve s prejetjem zakramentov?«

Mislim, da je treba najprej videti to, da smo kot verne družine, kot cele družine, izjema v naši družbi, nismo normalen primer. Normalnost v mestu Dunaj je ločitev, so ponovne poroke, skrpane družine-*patchwork families*, ali še točneje rečeno: ljudje se ne poročajo več. V Franciji po zaslugi PACS obstaja poroka *light*; zanjo se ne odločajo v prvi vrsti homoseksualni pari, ampak ljudje izbirajo omenjeno lažjo poroko zato, ker se bojijo teže poroke, obveznosti in poloma.

V teh skrpanih družinah-*patchwork families* vidimo veliko dobrega. Za nas duhovnike je prvi pogoj, da jih ne obsojamo, ampak da s sočutjem gledamo na te ponovno poročene ali na partnerje, ki so v tretjem, četrtem, petem partnerstvu, ki imajo svoje otroke tu in tam, ki imajo za seboj splave... Ne pozabimo: tudi v ponovno poročenih družinah živijo izredno velikodušnost, ne samo v naših dobrih družinah, ki ostajajo skupaj. Z objektivnega stališča je treba tudi v teh razmerah tako neurejenega življenja videti trs, ki ni zlomljen, in stenj, ki ni pogašen (prim. Mt 12,20). Če ne spremenimo gledanja na takšne položaje, postajamo sekta! Manjšina smo in prav tako zakoni, ki vzdržijo, vsaj v naših velikih naseljih, a prav pogosto tudi že na deželi. Kristjani, ki živijo krščansko in razumejo zakrament zakona, so majhna manjšina. Na Dunaju se več kakor šestdeset odstotkov zakonov razdre in poroči ponovno. Števila oseb, ki živijo skupaj kar tako brez zakona, pa ne štejejo več. Število cerkvenih porok se je drastično znižalo.

Kako naj živimo s tem položajem? Za nas duhovnike v naši škofiji sem razvil program v petih točkah: »Kako naj duhovno, krščansko, človeško spremljamo ločene in ponovno poročene dvojice?« To je nekakšna začetna razprava o predlogu, to so prvi koraki na poti, ki utegne pripeljati k resničnemu spreobrnjenju, k resnični prenovi življenja vere:

1. Jezusov pogled na uboge in male. Kdo so ubogi v tem položaju skrpanih družin-*patchwork families*? To niso ponovno poročeni.

Ti so našli novega partnerja. Človeško gledano, seveda zunaj pravil Cerkve, so ti ljudje že v položaju, kjer so »si opomogli«. Prve žrtve naših ločenih zakoncev so otroci. Tistim, ki zelo kričijo: »O! Cerkev je trda do ločenih in ponovno poročenih«, vedno rečem: »Ne! Cerkev je sočutna do otrok.« Kje je *lobby*, kje vplivna skupina za otroke ločenih? Kje je glas javnega mnenja, ki bo rekel: »Prve žrtve so otroci?« Otroci imajo očka in mamico, nato pa kar naenkrat dobijo »strica«, »teto«, očetovo prijateljico, maminega prijatelja! In kolikokrat ločeni nalagajo breme svojega zakonskega spora na hrbet svojih otrok? Mislim, da je tukaj velik greh, na katerega moramo opominjati: »Ne obremenjujte svojih otrok s svojimi prepiri. Vaši otroci ne smejo biti talci vaših sporov. Če iz njih napravljate talce, je to zločin nad dušami malih.« Kadar to govorim na župnijskem shodu, je vedno velika tišina. Kje je usmiljenje do otrok? Zato je moje prvo vprašanje ločenim in ponovno poročenim naslednje: »Kakšen je položaj vaših otrok? Ali ste jim povzročili trpljenje s svojimi spori? Kakšno škodo ste jim prizadejali? Ali ste delali pokoro, ali ste prosili odpuščanja Boga in svoje otroke zaradi krivice, ki ste jim jo povzročili?« Večina otrok sanja, zavestno ali ne, da se bo ognjišče njihovih staršev obnovilo - vem, o čem govorim - čeprav v glavi vedo, da se to ne bo več zgodilo.

2. Kako je s tistimi možmi ali ženami, ki ostanejo »na cedilu«, ki ne najdejo več drugega partnerja? Zakonska ločitev ustvarja osamljenost. Ko se kdo loči, ne najde avtomatično novega partnerja. On morda lažje, toda ona, ona ostane sama s svojimi otroki. Koliko žena, a tudi koliko mož v naši družbi je ostalo »na cedilu«, ker jih je njihov partner zapustil? V svojem življenju ste gotovo že govorili s klošarji, z možmi in ženami ceste, zlasti z možmi ceste. Vprašajte jih, kako so se znašli tam, in skoraj vedno je isti vzorec: ločitev, zapustiti morajo ognjišče, nimajo več stanovanja, plačevati morajo vzdrževanje otrok, tega ne zmorejo, izgubijo se, ker ne najdejo več ognjišča, začnejo piti, če niso pili že prej in tako drsijo navzdol v življenje klošarja. Koliko žena ostane v osamljenosti, ker jih je njihov partner, njihov mož zapustil, da bi si vzel mlajšo? Naša družba je napolnjena z osamljenostjo tistih, ki so ostali »na cedilu«, žrtev

ločitve. Kdo govori o tem? Evangelij je vedno na strani slabotnih, malih. Mi bi torej morali postati njihovi zagovorniki, *lobby*, branitelji teh ubogih osamljenih ljudi, ki ostanejo in ne najdejo več partnerja. Ali je Cerkev brez usmiljenja do ločenih in ponovno poročenih? Ne! Ločitev je zelo pogosto strašno delo razdejanja, tudi z ekonomskega vidika. Obstajajo pretresljive študije o dramatičnih ekonomskih posledicah ločitev. Koliko malih podjetij je propadlo v istem času, ko se je lomilo ognjišče, ki jih je nosilo? Ne! Cerkev ni brez usmiljenja, ko gleda otroke kot žrtve in partnerje kot žrtve. Ali je bil vsaj poskus sprave s partnerjem, ki je ostal »na cedilu«, ki je ostal sam? Kaj pomeni, da hoče kdo pristopiti k zakramentom, če ostaja vse to trpljenje brez sprave, vsaj brez poskusa sprave?

3. V zgodbah ločitve vedno ostaja krivda. Ali sta se partnerja potrudila, da bi prišla do medsebojnega odpuščanja, ali vsaj do začetka odpuščanja, ali čisto preprosto do tega, da bi prenehala vojno? Kako zidati nov odnos, novo zedinjenje na sovraštvu, ki je ostalo iz prvega zakona, pogosto na zagrizenem sovraštvu? Mi, ki spremljamo ločene in ponovno poročene, si moramo skupaj z njimi prizadevati: »Ali ste po ločitvi storili vsaj en korak naproti svojemu partnerju, svojemu možu, svoji ženi?«

4. V svojih skupnostih imamo družine, zakone, ki junaško vzdržijo, kljub plimi in oseki, ker so si obljubili zvestobo, ker verujejo v zakrament. Kakšno znamenje jim dajemo mi, duhovniki, pastirji, če ves čas govorimo o »ubogih ločencih in ponovno poročenih«? Res je, da moramo imeti sočutje s slednjimi, toda pozor, ne pozabimo na spodbudo, priznanje, hvaležnost za tiste zakone, ki vztrajajo, ker se držijo v veri. Slišal sem zelo lepo pričevanje diakona, ki je od svojega škofa prejel poslanstvo, naj se posveča ločenim in ponovno poročenim ter tistim dvojicam v težavah, ki so blizu ločitve. Diakon pričuje, da more Gospod rešiti zakonske dvojice tudi po poti spremljanja. Če bi v naših skupnostih bolj poudarjali osebe, ki junaško ohranjajo zvestobo v svojem zakonu in dajejo zgled za to, kaj pomeni zvestoba Boga do nas, bi to spodbujalo mlade, da se ne bi razšli takoj ob prvi težavi, in manj mlade, da bi vztrajali. Kolikokrat vidimo ločitve po petindvajsetih letih, ali celo štiride-

setih letih? Doživel sem, da se je ločil stalni diakon, in sicer prav na dan petindvajsetletnice svoje poroke! Kakšno priznanje dajemo tistim, ki ostajajo zvesti svojim zakonskim obljubam? In kaj rečemo ločenim in ponovno poročenim, če se pritožujejo nad trdoto Cerkve? Ali ni mogoče hoditi z njimi in jim reči: »Poglejte to in to dvojico, ki jo vidite v naši skupnosti, v naši župniji, kako vzdrži kljub vsem težavam. Vi niste mogli vzdržati, spodletelo vam je. A vsaj ne obsojajte Cerkve, češ da nima usmiljenja, obsodite najprej sami sebe in prosite Jezusa usmiljenja zase in za vse tiste, ki trpijo zaradi vaše ločitve in zaradi vaše ponovne poroke.«

5. Vedno rečem ločenim in ponovno poročenim: »Tudi če bi dosegli izjavo o ničnosti svojega zakona, tudi če bi vam vaš župnik dovolil, vsekakor obotavlja, da prejmete zakramente, ker je vaš drugi zakon nova stvarnost, ker imate globoko željo po zedinjenju z Jezusom v zakramentu, pogledjte v sami globini svojega srca, kakšni ste pred Bogom, v svoji vesti, na dnu svojega srca? Boga ne moremo goljufati, pred njim se ne moremo pretvarjati.« Vem, da je zelo težko vedeti, kako ravnati v takih položajih. Navedem dve skrajnosti, ki ju moramo izključiti: v sosednji škofiji je neki duhovnik razobesil velik napis na cerkev: »Pri meni smejo vsi ljudje prejemati obhajilo.« To ni pastoralno ravnanje niti ravnanje dobrega pastirja. To je zgrešeno usmiljenje. Vsi namreč potrebujemo spreobrnjenje. Druga napaka je reči, da ni nobene rešitve za ločene in ponovno poročene, v nobenem primeru in nikoli; to je pač pravilo, ki se ga držimo, tako je in nič drugače, ničesar ni mogoče narediti. To tudi ni pravilno. Vsak primer je treba pogledati od blizu, kot pastir. Vem, da je to zelo težko in veliko duhovnikov mi reče: »Gospod škof, dajte nam jasna pravila!« Odgovarjam jim, da jim ne morem dati jasnih pravil; to se pravi: obstaja Jezusovo pravilo, evangelij, ki je zelo jasen. Nekega dne sem bil na obisku v župniji. Neki gospod se je zelo napadalno obrnil name: »Zakaj je Cerkev tako trda? Nima usmiljenja do ločenih in ponovno poročenih.« »Dragi prijatelj, sem mu odgovoril, Cerkev bi imela rada rešitev za ta problem. Toda tu je neki Jezus iz Nazareta, ki je v tej zadevi izrekel besede. Kakšna ovira!« Tedaj sem mu preprosto navedel Jezusovo besedo: »Kdor

se loči od svoje žene in se oženi z drugo, prešuštvuje« (Lk 16,18; Mr 10,11; Mt 19,9). Mož je prebledel in umolknil; ta beseda ga je zadela naravnost v srce: »Ta mož si ti; Jezus sam ti to pove. Ti si prelomil obljubo zvestobe, ki si jo dal.« Če nastopi ta trenutek, tedaj usmiljenje prime. Usmiljenje prime samo na resnico. V laži usmiljenje ne more prijati. Dokler človek samo obtožuje druge, toliko časa Jezusovo usmiljenje ne prime.

Treba je torej videti, če obstaja potovanje v veri. Poznam ločene in ponovno poročene – v svoji knjigi o evharistiji sem navedel takšen primer¹ – ki sprejmejo ta položaj, da ne morejo iti k spovedi in k obhajilu, v zvestobi do učenja Jezusove besede. Navedel sem ta lep zgled kmečke družine, ki jo dobro poznam v naši škofiji. Starša imata osem otrok, ločena sta in ponovno poročena. Starša ne pristopata nikoli k zakramentom. Otroci pa, kadar gredo k obhajilu, rečejo staršem: »Mama, danes grem k obhajilu zate.« Ko sem mamu vprašal: »Ali nimate domotožja po svetem obhajilu?«, mi je mati odgovorila: »Prav gotovo, veliko domotožje. Toda kadar mi ljudje iz župnije govorijo, da je danes Cerkev bolj liberalna, in da bi kljub vsemu smela iti k obhajilu, jim odgovorim: »Brigajte se raje za tiste, ki bi mogli iti k obhajilu, pa ne gredo. Mene pa pustite pri miru.«

To so junaški zgledi. Mislim, da jih je pomembno opogumljati na njihovi poti, ki je blagoslov za Cerkev.

Seveda je pa tudi veliko ljudi, ki ne pridejo do tako globokega razumevanja. Pogosto zelo trpijo, ker vedo, da so izključeni od zakramentov. Tedaj vprašanja postanejo nadležna, klici neizprosnosti: ali ni poti sprave za tiste, katerih zakon je doživel brodolom? Predlagajo nam »rešitev« pravoslavnih Cerkev, ki dopuščajo celo tretjo zvezo, z ločitvijo in ponovno poroko (čeprav ponovnih porok nimajo za popolnoma zakramentalne). Katoliška Cerkev ni nikoli priznavala tega ravnanja. Vedno zvesto ohranja edinstvenost zakona in njegovo nerazvezljivost. To je takšna dobrina za svet, za družino, za otroke in za zakonca, da moramo ostati odločni in zvesti Jezusovi besedi: »Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči« (Mr 10,9; Mt 19,6).

Ne morem vam dati rešitve, recepta, za vse te številne primere ločitve in ponovne poroke. Toda priporočam vam teh pet točk kot pot spreobrnjenja in sprave. Prav ta klic k spreobrnjenju pa se tiče nas vseh. Ob tistih, ki jim je zakon razpadel, nas mora prevzeti Jezusova beseda: »Kdor je med vami brez greha, naj prvi vrže kamen« (Jn 8,7).

Opombe

¹ Christoph Schönborn, *Le Pain qui nous fait vivre. Approfondir le Mystère de l'Eucharistie*, Parole et Silence, 2005.